

Türk tarihi tetkik cemiyeti yüksek başkanlığına
ANKARA

BAĞIMSIZLIK İLK KANUNU

SAYI
23
İLK KANUN

İKİNCİ YIL: 1934

ruştur

Sütunlarımız inkilâbın ve Halkevlerinin çizdiği derin ve geniş mefhumun içine giren bütün yazılara açıktır.
Her ayın ilk haftasından sonra gelen yazılar bir nüsha sonraya kalır.

İçindeki yazılar

İnkilâp tarihimiz
Türk dilinin Sami dillerle münasebeti
Kara günler : Bir yürek kalkınlığı
Ulusal musikimizin değişmesi
Fırtınanın aşkı
İki dağ
Yazık olsun öyle gence
Köy mü ? Halk mı ?
Köy edebiyatı
Halkevimizin dördüncü üç aylık çalışması

(Şiir)
(Şiir)
(Şiir)

M. Ekrem
* *
İbrahim Şevki Işıkman
İbrahim Şevki Işıkman
Esat Âdil
Mustafa Seyid
H. Akay
A. Osman Balkır
H. Akay
* *

ADRES

Balıkesir — KAYNAK
Müracat yeri : HALKEVİ

KAYNAK

ABUNASI

YILLIĞI : 150 Kuruştur
6 AYLIĞI : 30

İmtiyaz sahibi
T. Fikret Silay

Balıkesir Halkevi tarafından çıkarılır
Aylık Kültür Mecmuası.

Neşriyat Müdürü
A. Akabek

Yeni Halkevi Reisimiz C. H. F. Vilâyet İdare Heyeti
Reisi ve Konya Saylavı

Tevfik Fikret Silay

Inkılâb tarihimiz

Türkiye cumuriyetimizin kuruluş tarihi, kendisini doğuran inkılâbın tarihidir.

Türkün yirminci asırda yarattığı bu şanlı tarih, saltanat türkiyesinin teşekkül tarihi gibi tesadüflere, rüyalara daha doğrusu tasni edilmiş vekaya istinad edemelidir.

Tam manasile milli duyguların tesirleri altında ceryan etmiş olan inkılâbımızın kökleri, asırlarca izmihlâl ve inhitad safhaları göstererek yıkılmış bulunan Osmanlı imparatorluğu haraberlerinin derinliklerinde arayıp bulmak lâzımdır. Bu köklerin — tenebbüt seyri hurdebiyni tetkiklerle takib edilerek — milli hareketleri doğurmak için çizdikleri yollar, meydana çıkarılmalıdır.

Bu mühim işi yalnız tarih müdekkiklerine bırakmak hiçde doğru bir hareket olamaz. Bu vazife istibdada, meşrutiyete umumi harp ve milli hareketler devirlerine anlayarak yetişen ve bu devirlerin hadisatına karışan ve vekayini hatırlıyabilen vatandaşların her birine düşen büyük bir vazifedir. Bu vatandaşlar, bilmelidirler ki Türkiye cumuriyeti, Türk'ün eski den beri geçirdiği mühim vekayı en kararlık noktalarına varıncaya kadar nurlandırmak istiyor. Bu gayenin vasil olacağı hedefin en ışıklı benliğini teşkil eden hadiseler, şüphesiz türk'ün medeniyet rûstünü cihana isbat etmiş olan Türk cumuriyetini doğuran, milli hareketlerin sebepleri ve amilleri ile onun göstermiş olduğu safahattır.

Bilhassa bu safahatda rol alanlar, ve bu rolleri takib edenler, gördüklerini ve hatda duyduklarını her türlü riya ve müdaheneden âri olarak yazarlar ve yazanlara söylerlerse cumuriyetimiz ve milliye-

timiz prensiplerine en uygun birşekilde hareket edmiş olurlar.

Milli işlerin her birinde olduğu gibi bu işdede önderliğini sevgili milletinden sakınmayan Kemâl Özatatürk meşhur nutuklarında bu safahata ait görgü ve duygularını meydana atarak türk tarihinin en mühim hadiselerini kaydeden yapraklarını oldukça aydınlatmıştır.

Çok teessürle anarız ki bu yolda Atatürk'ün arkasından giden olmamıştı!

Milli inkılâb hadiselerine alâkadar olan vatandaşlar, Atatürk'ün gösterdiği bu yolda gitmeyip de görgü ve duygularını meydana atmamakta ısrar edecek olurlarsa inkılâb tarihimiz, bundan tasavvuru mümkün olmayacak bir surette zarar görecektir. O mühim hadiseleri yaşayanlar, yakından takib edenler ve bu hususda ehemmiyetli duygulara sahip olanlar, hayata göz yumdukları gün, türk milletinin yirminci medeniyet asrında gösterdiği kudretli varlığın hakiki safhaları, lâıykile tenevvür edemeyecek görgü ve duyguya aykırı — Şahsi menfaatlere müstenit — tasvirler arasında eriyip gidecektir. Bu yüzden Türk tarihinin tekâmül gösteren ihtisamlı sayfeleri gö'gelenecektir.

Inkılâb tarihimizin gölgesiz ve ışıklı olarak yazılmasını temin için bahs ettiği bilgilerin onu yazacak müverrihlerin tetkik nazarlarına atılması lâzımdır. Bunu yaptığımız gün yarının gençlerine hakiki bir inkılâb tarihi bırakmış oluruz.

M. Ekrem

Türk dilinin Sami dillerle münasebeti

Yazan :

Naim Hızım

(Geçen Sayıdan Devam)

Eza — Ez : (Eziyet vermek, meşakketi azimeye duçar etmek.)

Eza — Üz : (Üzmek).

Eza — Az : (Malı azalmak. Lisanülarap.)

Beza — Boz : (Düşmanı bozmak.)

Eba — Aba : (Abamak : Çakatayca red ve imtina : Bak : Dergi.)

Seca — Saç : (Malını her kese dağıtmak, saçmak (Saça) : İhsan.)

Esa, Isı — Kırgız lehçesince ısımak : teessüf, Isık : Müteessif.)

Aka — Ak : (Kuyu kazıp bir taraftandan su akıtmak)

Ara — Aramak.

Saba — Seb : (Sebmek - sevmek (Seb) te böyledir. Şark lehçelerinin bir çoğunda sevmek : Sebmektir.)

Hata — At : (Atmak).

Dala — Dile : (Dilemek).

Ula — Ulugel : «Ulu olmak - tekebür, bir şey elden gelmek.»

Şakâ — Şak : «Şakmak - Şikâyet : tuhfei zekiye.)

Vefa — Yap : (Yapmak: Vadini yerine getirmek).

Aca — Aç : «Ağzını açmak».

Kaza — Kaz : «Değnekle yeri kazmak»

Bila, Bilve, Bila, Bilgi — Bil : Bilme, öğrenme, sınımak.

1 — G

Ortada ve sondaki seslilerin (v) halinde başa geçmişlerinden örnek :

Vaid, Vede — İde : Adama.

Vezene, Zene — Zine: Sınamak «bir şeyin ağırlığını sınamak. Arapçada bu manayadır.

Vasale, Sıla — Sıya: Sıylamak - Kırgızca : lûtf ve ihsan etmek, tuhfede

vardır.

Vesea' Si'a — Sia : Sıgmak «Vüsu - Sığıştı) - ibni mühenna.

Vahane — Hine : Kınamak.

Vehese — Hise : Ezmek, kahır ve gazap etmek.

Vaaza — Iza : Nasihat etmek «uza»

Vetede: Tide — Tide: Tutturmak, tesbit etmek «vatad» da böyledir.

Vesebe, Yesib — Yesib : Zıplamak «Zef - Yazifte böyledir.»

Veska — Sag : Sağlam olmak.

Veteha — Tok : Tokmak - dögmek.

Vetega — Kötü: kötü olmak «kök ter - sine çevirmek»

Veceme, Vücum — Cum : con utmak.

Vukuf, Veğafe — Kop: Kopmak - koşmak.

Vakare — Kır : Kemliğini kırmak.

Vegere — Gir: Kuş yuvasına girmek, konmak «gire» - vekire : eve girme ziyafeti.

Vakane — Kon: kuş yuvasına konmak. «Vukne - kuş yuvası bulunduğu yer.»

Vnşk — Kuş : koşmak.

Vuk, Vuduk — Dök: Yağmur dökül - mek - şiddetli yağmak.

2 — A - Fa, a

Son harfi ikileştirerek alınan kelime - lerden :

Sarra — Sar, Sarmak, bağlamak. «Sırar: Sargı demektir.»

Azza — Az, Az ve nadir olmak.

Asse, Az — Misafire az ikram etmek.

Zanne — San : Sanmak.

Şakka Cak : Şimşek çakmak, ara çıkmak, açmak «Divanüllügattırki bak «Şikak» bundandır. Ayni kelime, çıkmak

kökünden de dış çıkmak manasını da anlatır .,

Şekke — Çek: Evleri bir sıraya çekmek, anasına, babasına çekmek.

Derre — Ter: Terlemek "Tel - telde terlemektir.,"

Terre — Ter: Bıyık terlemek.

Ezze — Ez: Ezmek, mahvetmek.

Ecce — Acı: Su acı olmak.

Seççe — Saç: Yağmur, göz yaşı saçılmak, akmak.

Cesse — Deş: Kuyuyu deşmek, içini temizlemek

Hatta — At: Atmak, bırakmak, elden atmak.

Hette — At: Dayak atmak.

He'te — At: Ortaya bir mesele atmak

Hedde — At Atmak def ve menetmek.

Hemme — Em: Emek çekmek, "Emenmek, ehemmiyet vermek - Meta incili.,"

Habbe — Kaba: Deniz, ot kabarmak, yükselmek.

Zerre — Ser: Sermek, yere serpmek.

Zekke — Sek: Çocuk koşmak, seke seke gitmek.

Asse — Gez, iste: Gezmek, istemek "As: istiyen. Kelimenin eski kökü «ir» dir demektir. is'emek, izdemek, istemek»

Gesse — Gez: Gezmek dolaşmak.

Azze, Az, As — Az: Azmak, şiddetlenmek.

Akke — Eğ, iki, Yak: Eğmek yakmak, sözü iki, üç defa söylemek.

Gazze, Kerre — Gez: Bir gez bir defa.

Ferre Merre — Bar: Barmak, varmak, gitmek.

Kaşşe — Kaşı: Kaşmak, koşmak.

Kebbe — Kapa: Yüzü koyun kapamak.

Halle — Kal: Kalakalmak, kalgın- perisan bir hale gelmek.

Sebbe — Sep: Sepmek, sevmek.

Sahha — Sağ: Sağ olmak, sağlıkta olmak.

Akka — Ak: Rüzgâr, yağmur akıtmak, kan akıtmak, kurban kesmek.

Kassa — Kes: Kesmek.

Sebbe — Sap: Geregi gibi saplanmak, yerleşmek (Şit, lesep, nasab) kelimeleri de bu köktendir.

Helle — Gel, yel: Yelmek - koşmak.

Talle — Tanla: Tanlamak, hayrette kalmak (n-1-11).

Dekke — Dek, Denk: Denk.

Hatte — Hat: At (attar) da at demektir. Yakutça: "Atı: soyat.,"

Debbe — Debbe: Tepe.

Taffe — Taff: Tepe.

Cedde — Cedd: Defa "c-d," "cidd," di

dinme "cûdal da bundandır

Zur — Zurr: Çor "zıram," çira "çarp," ta

olduğu gibi "Dad," harfi çok kerre "Ç,"

ile değişir.

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

Divanüllûgat.,"

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

İl — İll: il - Sulh, muahede "bak:

kara günler: 16

Bir yürek kalkınlığı

Sabah taliminden sonra çadır önünde güneşliyoruz. Topraklar, üstümüzdeki tepeden bize doğru hızlı bir kaç hayvan ayak sesini çekti. Kulak kabarttık, gittikçe yaklaşıyor.

— Saffet, davran, gelen var!

Dedim.

Şen, uysal arkadaş:

— Düşünme, dedi, nasıl olsa patates haşlanıyor, yumurta da var, bir tatlı yaparız. Bir köfte. Bir de pilav.. Kıran köyünden de taze yoğurt getirtirim. İsterseniz bir de fısılyla pilâkisi oturtayım?

Biz böyle şakalaşa makalaşa konuşurken, baktım Nazımın ağzını bıçaklar açmıyor! Bu arkadaşta bir tutukluk var, seziyorum. Kim bilir, gençtir dedim, olurki eski günlerini anıyor..

Derken yukarıdaki nöbetçinin sesini duyduk:

— Buradalar efem!

Bunun üzerine Nazım:

— Yüzbaşım, dedi. Galiba Hasan Hüseyin efe!

— Eh, buyursun!...

— Yok, öyle değil; bizim yaptığımız gibi hem görüşmek. Hem isteğine kavuşmak: Adagideye bir kaç atım savurtmayı içinden geçiriyor. Beni, dün yanına gittiğimde çok yokladı, Yüzbaşı bilir, dedim. sözü kapattımdı..

Konuşmamız burada kesildi: Tepemize dikilen bir kaç atla doğru karşı çıktık:

İnce uzun boylu.. Çekik uzunca yüzlü. Yüzünde çukur keskin gözleri parlayan yirmilik bir deliknınlın selâmına karşılık verdim, birbirimizin elimizi sıktık. Kızanlarını da kendisini de yadırgamadık; dudakları üzerinde gülümsemeleri bir kış güneşi

kadar az belirmesine bakarak, insana kaba, gözükanlı bir dağlı örküntüsü verecek yerde ben Hasan Hüseyin efeyi, sıcak kanlı.. Cana yakın buldum.

En katı yürekli, yırtıcı dedikleri koca Mustafa efede bile bir sıcaklık vardı.

Nazımın bir dakika önceki «kurma ve tasım» salığıyla efe karşısında ilkin duyduğum tasayı, iç sıkıntısını, bayağı kalkmış buldum. O kadar erdemli, ağır başlı bir adam. Duruşu, elemi altındakilerden biri karşımdaymış gibi göründü, yüreğime o kadar güven geldi.

Ayakta hoş beşten sonra, bir yandan efrat atları çekti, bir yanda da biz çadıra indik; kahve, ciğara içtik. Bir de kendi gördüklerinden yaş üzüm yedik.

Atıştan filândan bir şey açılmadı.

Ben biraz ağır basıyorum. Hiç olmazsa, içimize sinesiye bir yemek yemek için kendilerini oyalamaya bakıyorm.

Topların yeri.. Büyük dürbünün görüşü üstünde sık sık sormağa başladılar.

Anlaşıldığı topaların yanına gitmek için sıbrırsızlanıyorlar!

Konuğu saymak borç: Zeminliklerden, tavallardan, cephanelikten ve top başından başladık; sıra ile dolaşa dolaşa «tarassut mahalline» gözetleme yerine geldik. Adam boyu derin, üstü örtülü, sağlam bir çukur. Burası, yalnız dürbünün iki kulağıyla ve arkadan açılmış dar bir hendekle dünyaya bakıyor. Mezarlıktan geçerken ahiret kokulu çukurlara ayak göçürmekten türlü kuruntularla sakınırsınız. Oysaki şu yatışkın sıralarda bile uğrayıcılarına iç ıssızlığı veren bu dünyalık sinlere sığınmaktaki aykırılık neden ileri geliyor bilmem?

İçimden ben ne kadar sıkıldıysam kay-

gırsız efeler de o kadar tersine yaparmış gibi «muvasala kendeki»nden kaplombağa biçimi kafalarını yukarıya uzatıp uzatıp durdular. Korkuyorum ki düşman sezecek, gözünü buraya dikecek. «Tarassut mahallî» gözetleme yeri olduğunu anlayıp şu yöre de top var diyecek.

Ses çıkarsan korkaklığına verilecek !.. İyisi mi, yutkundum, durdum.

Makası batarya dürbünü bir kaç dönüm efelerin hepsine baştan başa aynalık yaptı. uzakları büyütüp de önlerine yaklaştırdıkça yeni bir iş adamı gibi, dörbün ellerindeyken bir de «endahtı» atışı görmeye özendiler ve bu isteği, üst üste dilek ve yarı direnme kertelerine vardırıdılar ... Öyle olmasına karşı, ben yoluyla anlattım. yola gelirlerden olduğu için efeden yana ne sıkılandım, ne de göz dağına uğradım.

Eyi oldu : sofranın hazırlandığı çadırdan telefonla gözetleme yerine bildi. rildi. Oradan çıktık ve korkuyu böylelikle atlatmış olduk !

—17—

Ateşi özlemek..

Mevziye gelişimizin üstünden, işte, günler geçiyor; öyleyken keskin kuş cıvıltısını andıran tek tük kurşun seslerinden başka bir şey yok..

Cephede bütün bir durgunluk ...
Taşra duyumları bile gelmez oldu.

Bataryanın bağına taş basarak susması öteden beriden yükselip gelen dedikoducu, yirici taşatmalar artık bize de dokunmağa başladı. hem hakları da var, topraklarımız, zeybekleri, gönüllüleri, askerleri, köylüleri buraya tutdurmak için dağa çıkarılmamış mıydı ? daha niye susuyoruz ki ?..

Durgun gök kıranları inlesin.

Karşı i yamaçlar kan ve ateşle kaynasın .

Dünya, bu buyurgan atışlardan kopan dumanlı uğultuyu Türkün yaralı kökremesi diye dinlesin.

Gönüller böyle istiyor ...

Ne yazık ki: «Yakında icrası mutasavver -yani yapılması tasarlanan- taarruzda en mühim vazifenin görüleceği mülâhazasının unutulmaması ...» yolunda uğradığımız kulak kurma enkelleri, ardı ardınca ileri sürdüğümüz, ateş etmemize gönülleri olup olmadığı gibi yoklayışlardaki dayanılmaz isteklerimizi yatıştırmağa yetiyor!.

İbrahim Şevki Işıkman

Ulusal Musikimizin değişimi

Atatürk diyor ki:

«Bu gün düzeltilmeye yeltenilen musiki, yüz ağartacak derecede olmaktan uzaktır. Bunu açıkça bilmeliyiz. Uluslar ince duygularını, düşüncelerini anlayışlarını, yüksek değişikliklerini söyleyen işleri toplanmak, onları bir gün önce genel son musiki kurallarına göre işletmek gerektir. Ancak bu güzeyde Türk ulusal musikisi yükselbilir.»

Batının yaşatıcı kültürleriyle insanlık başını almış ilerlerken biz, doğu türelerine, doğu göreneklerine yüz yıllarca bağlanmış, kalmışız!... Bu yüzden varlığımız, güneş yedikçe kızışıp kokan durgun sularda saplı cılız yosunlara dönmüş!...

Bir su, ki ne yüzünde dirim yelleri silkinip uçuyor; ne enginlerin sırtına etlamak isteyen dalgalar ayağa kalkıyordu; bir kaç yolcu kuşun tek tük ötüşü, bir iki yıldızın köksüz ışığı da olmasa burası, haydi haydi, düştü görülmüş günü sökmez bir uyku gecesi diye sayılabilir!...

Oysaki üzelden gürül gürül kaynayıp akan dirim damarları varmış .. Bu gün kutlu izlerini ulusal gücümüzde ulusun kendisine buluyoruz.

Yenileşme atılışlarıyla eski doğu tutsaklığını üstümüzden siltik, attık. Her işte olduğu gibi dilde de, musikide de öz benliğimizi, kendi katkısız varlığımızı özel Türk' lük ülkülerimizi yaşatmağa elbirliğiyle çalışıyoruz:

Yurdun şenliği için her yararlı iş yapıyor.

Kazanç kapıları, bir biri ardınca açılmaktadır.

Dirlik mekanizmasını işleten eller, damarlarımızdaki eski ölüm düşkünü uyuşuklukları, can suyunun sönmez otlarıyla yaşamak kıvancına çeviriyorlar. Bundan ötürü, her dalgasından bin inilti, her esi-

sinden sonsuz yaşlı sesleri fışkıran; her soluğu ölesim acılarıyla hıçkıran eski musikiye de eskigünlerin batı uçurumlarında bir ölüm çukuru kazılmıştır.

Ulusal musikimizin kutlu değişimidirki genel yaşamamıza şakraklık verecek.

İnce hastalıkların ciğerden kopan kızıl öksürüklerinin körüklediği yasları sayıp kendinden bezmişlerin can günen-disinin kuru yaşlarını döken, ninnisinde acı öksüzlükleri ağlatan uzun, uzun hıçkırıklarla böğazımızı düğümleyip göğsümüzü tıkadığımız yeter artık ! Ekonomik ilerle-yiş içimize yaşamak isteğini, dirlik güvenliğini aşılarken yeni duygularımızı, yeni düşüncelerimizi, yeni istek, yeni dileklerimiz en derin inceliklerle tatlı seslerde yükseltmek te ayrı bir yeniliktir. Yeniliğin gereğidir. Bunun için içimizin coşkun çağlıyanlarına billürden kanatlar, fagfurdan basamaklar ister.. Eskiden yok muydu ? Bu sorguya bugün yer yoktur . Her şey gibi kıvancımızda kökünden değişiyor..

Roma imparatorluğunun kilise havasından taşarak bu güne kadar gönüllerimizi kaplıya gelmiş olan doğu musikisine, o yaşamaktan yüz çevirmiş ölüm istekli havalara artık uğurlar olsun! .

Her yenilik yeni aygıtlar, yeni gereklerle onar. Başarılacak bir işin yöntemine girmesi başta gelir. Bunada çalışıyoruz.

Ulusal musiki, bu gün, günün ulusal kültürle elele, baş başa vermiştir. Bunu Türk Ulusu, kendi varlığındaki ölmez güç gibi yaratacaktır. Bu, güzeyde bundan başka ulusal musiki değişiminin yordamile şüirimizde, güzel yazılarımızda yeni bir özene, musikiden doğacak akkın,

FIRTINANIN AŞKI

Akşam; dalgalarla yine baş başa
Paylaştı hincını fırtınaların.
Döndürdü sahili yalçın bir taşa
Köpüklü savleti çalgın rüzgârın..

Kudurmuş sırtların pençesi gibi
Dağların sırtına sıçradı sular.
Kapıldı bu hınca sessiz kuytular,
Denizin göründü üstünde dibi.

Saatlerce sürdü bu taşkın heves,
Her dalga o'du bir şehvetli nefes,
İniltilele do'du, boşaldı engin..

Son defa haykırıp çoştı fırtına;
Kavradı belinden yosma denizin,
Çözdü saçlarını girdi koynuna.

Esat Âdil

şakrak, canlı, «koro» engininde yüzer kırak, civelek bir düzene girecektir demekten de kendimizi alamayız. Degilmi ki musiki; şiirin düzen uezgâhı bezen kaynağıdır. Kivancımız inceldikçe bu olgunluktan şiirimiz payını alacak, eski ağızlar da, suyu seli çekilmiş değirmenlere dönecektir.

Yeni musiki, yeni şiirimize yeni yönünü

gösterecek, ulusal uğrunu çizecek, yeniliğin istediği olgunluğu, canlılığı getiren yolu doğrulatacaktır ve ondan sonra yeni yetişecek özlü ulusal ozanlarımızın canlı şiirlerinden, sonunda gene musikimiz; kendi besilerini, kendi sezgi ve doğuşlarını almakla gene kendisi ganecektir

İbrahim Şevki Işıkman

İki Dağ

İki dağ vardı;
Karşı karşıya,
Göklere doğru dim dik..
Birinin karlı gövdesi, başı;
Birinin dört yanı yalçın kaya;
Hem de Çakmak taşı..
Bulut kayaların,
Güneş, karın alevinde
Oyuncak..
Ne kış, ne yaz,
Ne de çatlak gırtlaklarla
Hırçın hırçın tepinen poyraz!..
Tek bir çakıl yerinden oynamadı,
Korkunç yarlardan yuvarlanan
Kuduz seller.
Toz koparamadı.
Bütün güçler kurum!
Bütün emekler;
Yine uçurum, yine uçurum!..
Duvardan anladığımı,
Birleşmek istemiyen eteklerinde
Çıldırılmış görüyorum..
İki dağ..
Üst üste yıkılıp,
Aralarındaki boşluğu doldurmadılar!..
İki dağ..
Sirtında yeşil sular uyuyan
Bir ova kurmadılar...

Yazık!.

Mustafa Seyit

Yazık olsun öyle gence (1)

Kahire , 15 Eylül 1919

Allah seni bu dünyaya : « Otur , ye , iç , yat , uyu ! »
 Ve yahudda : « Şurda burda, tenbel tenbel, gez, büyü ! »
 Diye elbet göndermedi : « Vatanına, millete
 Çalış, yorul, bu uğurda kendini ver hizmete
 Her bir türlü mihnete ve meşakkate boyun ver !
 Onu ilâ için çalış, onu ilâ için öl !
 Mezara dek çalış , didin önünde çıksa göl ;
 Onu geçmek için uğraş, onun için çalış !. , der.
 Mefkûresiz ve duygusuz hiç bir millet yaşamaz ,
 O yaşamak yollarından manileri aşamaz !
 Bir milleti yükseltecek irfanile âdr;
 Vatanları kurtaracak gençlerinin kâridir .
 O gençlerki , bizim gibi lâkaydane olursa ,
 Her bir şeyi başkasından bek'ler , ister durursa ;
 Yazık olsun öyle gence , ondan hizmet umana ;
 Yazık, onun damarında gezen temiz al kana !..

Çağış İl. Akay

(1) 1919 Tutsak notlarını karıştırırken Kahirede büyük savaş tutsaklığında millî telkinlerimize karşı bir kaç arkadaşımızın yaptıkları dedi kodu üzerine yazılarak tutsak gazetesinde bastırılan bu manzume elime geçti, Bence bir bir başkalığı olan bu yazının bir hatıra olarak „ kaynak „ tada basılmasını istedim,

Kaynak : O acı bozgun günlerinden bir ses olan bu yazıyı , yankısı ilerilere kadar itsin diye yazdık

köy mü ? Halk mı ?

Değerli bir folklorcu olan arkadaşım bay H. Akayın , Kaynağın son sayısında « Köy edebiyatı » başlıklı bir yazısı çıktı. Özenle okudum . H. Akayın - belki de bilerek- yaptığı bir yanlışlığı , düzeltmek değil , hatırlatmak istiyerek şu satırları yazıyorum.

H. Akayın öteden beri olduğu gibi bu kez de bize verdiği ve maha'lli konuşuş ile tesbit edilmiş bir kaç maniyi ve ülküleri “Köy edebiyatı,, diye adlandırıyor . Halbuki bunlar birer folklor eseridir . Folk-lorda ise “Köy edebiyatı,, diye bir edebiyat yoktur; “Halk edebiyatı,, vardır.

Arkadaşımız bu halk eserlerini « Köy edebiyatı » diye adlandırmakla bütün o eserleri köylülere tahsis etmek istiyor. Fakat şüphesizki bunların içinde bir çoğu vardır ki şehirlerden köylere gitmiş ve köylerden şehirlere gelmiştir. Bu itibarla bu halk eserleri köy ile şehir arasında bir mübadele yapmışlardır. Yani köylüler şehirlilerden , şehirliler de köylerden bir çok eserler almışlardır . Bu mübadele işi iki şekide yapıla gelmiştir . Ya olduğu gibi , yahut bazı kelime ve mısralarını değiştirerek almak suretile .

Şu halde bütün bu eserlere kenel bir ad vermek daha doğru olmaz mı ? Verilecek ad ise “Halk edebiyatı,,ndan başka ne olabilir ?

Yukarıda arzetdiğimiz mübadele işini H. Akayın bu kez verdiği manilerden aldığımız örneklerle de teyid edebiliriz.

Olduğu gibi alınmış bir kaç mani :

Şu tepenin yüzünden
 Keklik seker düzünden
 Ben dönmedim sevdiğim
 Sen döndün mü sözünden !

Arabam teker teker
 Elinde halka şeker
 Gelin seni almazsam
 Düşmanlarım oh çeker.

Bu iki mani aynen şehirde de söylenmektedir. Binaenaleyh tam bir köy malı değildir .

Bazı kelime ve mısraların değiştirilmesi alınan manılar :

Köyde	Şehirde
Mencerede durusun	Pencerede durursun
Tabiatın kurusun	Tabiatın kurusun
Gönün seviyo ise	Gönlünden seviyorsan
Ara beni bulusun	Arar beni bulursun.
Gökde yıldız yüzdiren	Gökde yıldız yüzdiren
Kaşdır gözü sevdiren	Kaşdır gözü süzdüren
Sen delmisin güze gelin	Bu sevda senin sevdan
Beni böyle gezdirin	Beni burda gezdiren
Tarla dolu buğdayım	A, buğdayım, buğdayım
Seripte kurudayım	Sereyim kuradayım
Güze senin söyleni	Yarım senin sevgini
Ben nasıl unudayım	Ben nasıl unudayım

Bu örnekler daha çoğaltıla bilirdi. Lâkin biz yalnız H Akayın manilerinden örnekler aldığımız için bu kadarını kâfi bulduk

Bütün bu iddalarımıza rağmen , Folk-lora dayanan bir köy edebiyatının varlığını inkâr edenlerden değiliz ve şüphe etmeyiz ki mevcuttur da . Fakat bunu tesbit edebilmek , tam bir “Köy edebiyatı,, nünuneleri verebilmek için çok esaslı ve derin tedkikler ister . Hiç olmazsa türkû ve destanların tarihçelerini; ne vakit , niçin , ne münasebetle ve kim tarafından söylendiğini öğrenebilirsek işte o zaman ,

(Yıl başı balosu) ndan bir parça

31-12-932 Cumartesi
1- 1-933 Pazar

Can odumuz soğumadan bir yıl devirmek,
Ömrümüzden okunacak yaprak çevirmek!..
İşte : Bunca yorgunluk, bunca koşuş, üşüntü,
Eyi kötü ,
Bir gecelik eğlenceye mahsusmuş!..
Yıkık gönül bağında baykuş susmuş, gam pusmuş!
Gülen, çalan, şakıyan, gizli açık sevişen;
Öyle bir can mahşeri ki kimi derdli kimi şen!
Tatlı ömür tahtını kurmuş herkes göğsüne;
Bekliyor ki bahtını güldürsün yeni sene!..
Kutluluğu andıran ortada bir çam dalı ,
Yaldızlanmış..Donanmış..gönüller ona bağlı!
Tutulurak gök yüzü bu tılsımlı yeşile
Tapmak için alçalmış ayile, güneşle..
İnci salkımlarında ışıklar filizlenmiş;
Her filizin içine güneş girip gizlenmiş!..
Can kokulu bir bahar salondan fışkırıyor;
932 , son nefeste hıçkırıyor!..

İbrahim Şevki Işıkman

o eseri "Köy edebiyatı," namına kaydedebiliriz Bunun zorluğunu takdir etmek kabil değildir .

Arzettiğimiz bu iş yapıldıktan sonra köy ve Halk eserleri ayrılamayacağından bunlara genel bir ad olarak " Halk edebiyatı," namını vereceğiz

Arkadaşımız köy edebiyatını türkü , mani ve destan olarak ifade etmektedir . Buna masallarla tekerleme'eri ilâve edemez miyiz? Bunlar edebi değil midirler!

En sona bıraktığımız en mühim nokta ; Rus edib ve müsteşriklerinin "Köy edebiyatı" ndan kasdları ne idi ? Folklor mu ! Yoksa köy hayatından alınan mevzularla bezenmiş edebi yazılar mı! Bunlar her halde sorulmağa değer iki sualdir.

Eğer kasdleri folklor idise 926 yılından

beri çalışan ve bu gün işi Halkevlerine devredilen "Halk bilgisi derneği" nin güzel ve değerli folklor eserleri « Köy edebiyatı» olarak pekâlâ gösterilebilirdi.

Edebi heyetimizin verdiği cevaba ve «köy edebiyatı» olarak bir eser gösterilemiyerek "her eserde bundan bahsedilir. " denildiğine bakılırsa Rus edib ve müsteşriklerin "Köy edebiyatı," ndan kasdları folklor değil köye ait yazılar gerektir.

Bizde buna istinad ederek (Köy edebiyatı) yokdur. Dedik

Ancak bu gün bazı « Köy edebiyatı » eserleri neşr ve mutalea meydanına atılmaktadır . Buna bay Sadri Etemin " çıkırıklar durunca," adlı romanını çok güzel ve teklid edilmeğe değer bir örnek olarak gösterebiliriz

A. Osman Balkır

Köy edebiyatı

— 2 —

Altın tabakta vişne ,
Ge , güze aşka düşme ,
Aşkın sonu iyilik değil
Nafile dile düşme .

*

Davulgunun (1) üzümü ,
Güneş yaktı yüzümü ,
Düşme benim adıma ,
Güdmem senin izini .

*

Merdivenin başları ,
Şeftali ağaçları ,
Kurulu yaya benze ,
Şu güzelin kaşları .

*

Kollarında bilezik ,
Geliyo nazık nazık ,
Ömrüm böyle geçyo ,
Göze banada yazık

*

Ak yaşmağım yellendi ,
Yudum yudum kirlendi ,
Başkasına varamam
Adım senle dillendi .

*

Koyun saldım kırlara ,
Çekelim pınarlara ,
Sen kimin yarisin acep ,
Hiç gelmiyon burlara

*

Ocak başında kaldım ,
İnce fikire daldım ;
Ben böyle umayaattım ,
Senin derdinle oldum .

*

Altınım va boynumda ;
Âlem kendi oynunda ,
Sabahla nası olu ?
Sevmedikle koynunda .

Başında va ak yaşmak ,
Altında altın kasnak ,
Kaçmak değil efkârım
Yarla muhabbet açmak ,

*

Evimizin önü fırın ,
Tüttyo burum burum (2)
Sevmediğime varcama ,
Gelin omam kız durum .

*

Bayrak astım divarda ,
Bi yar sevdim hovarda .
Hovarda osun vas n ,
Sevdası va ejğerde .

*

Karanfilim va benim ,
Ne çok sabrım va benim ,
Ölmek va, hiç dönmek yok.
Böyle kavlim va benim.

*

Karaufil ince kıyme ,
Alıpta taaa koyma ,
Benimle çok eğlendin ,
Naha (3) gençliğine doyma .

*

Adım kümüş makası ,
Açtım gömlek yakası ;
Ökesi içindeymiş ,
Dünyaya kör bakası .

*

Cigara vedim iç diye ,
Şu buğdayı biç diye ,
Oğlan sana yalvardım mı?
Artlarıma düş diye .

*

İki dağın kenarı ,
Üstünde kesdim narı ;
Ben acı söyledim de ,
Küsdürdüm nazlı yarı .

"2" buram buram olacak.

"3," Naha! İnşallah makamında eylene edâti

"1" Koca yemiş .

Çaya vurdum çizmeyle,
Yar bulunmaz kezmeyle..
Çok oğlanları yakdım,
Başımdaki yazmayla .

*

Ellerinde gecere (4)
Açılsanya mencere (5)
Aramızda düşman va
A sevdiğim ne çare .

*

Bahçenin büberinde ,
Yaprağın kederinde ,
Bizde üç arkedasız,
Yanıklar devterinde .

*

İbrişim büküşümdür ,
Ağlayışım külüşümdür ;
Ge sarılam güzelim,
Belki son gelişimdir.

*

Senin aynan bendedir,
Arama cebimdedir.
On beş tane yar sevsen,
Gene gözün bendedir .

*

Ben bi yeşil fenerim ,
Her camide yanarım ,
Merak etme sevdiğim,
Eski yardan dönerim .

Evimizin ardı gedik ,
Pazara gidemedik .
İkimizin sevisine,
Bi akıl dökemedik .

Minarenin hulyası,
Karanfilli bohçası ;
On üçünde gelinlerin,
Ben olaydım kocası .

Evleri merdin merdin,
Oğlan gelin mi derdin,
Çaylar mürekkebe olsa
Yazılmaz benim derdim .

"4,, Gecere , bez dukumak için kalemlere
iplik sarılan alet, "5" Pencere,

Yağmur yağa yerlere,
Sula dola göllere ,
İçimde merak dolu,
Bildirmiyom illere .

Kestanenin özünden ,
Yarı bildim gözünden,
On beş mahkemeye girsem ,
Yene dönmem sözümden.

Yılana bak yılana ,
Akub giden alâna;
Benden de selam söyle,
Telli gözlü oğlana .

Ellerinde makara,
Çek uzasın bu kara ,
Virin kızı sevdiğine ,
Vasın osun fıkara .

*

İndim deryaya kuruldum,
Mola odum duruldum .
Benim yaşı küçük amma ,
Yare kendim vuruldum .

Degirmenin mendine ,
Döne kendi kendine ,
Kimseye mahana bulmam ,
İtdim kendi kendime .

Koca dere köprü ,
Sil gelirse görürü ,
Buna böyle sevi dirle,
Ömüre can getiri .

Bahçede buğday biçdim,
İyildim sudan içdim.
Daha sen duruyomısın ,
Ben senden dünden geçdim .

Sergine uzanmışın ,
Nar gibi kızarmışın ,
Allah veremle vesin .
Yeni yar kazanmışın .

H. Akay

Halkevimizin dördüncü üç aylık çalışması

Birinci ve ikinci teşrinle birinci kânun 934

Umumi işler :

Evimiz başkanı bay Esad Âdil Müste-
cablıoğlu çekilmiştir yerine Konya say-
lavı ve Fırkamız Balıkesir Vilâyet Heyeti
başkanı bay Tefik Fikret Silay başkan
olmuştur.

Evimizin antresi camkânlarla böldürül-
müş ve bu suretle ikinci bir salon kaza-
nılmıştır . Bu salon daimâ ısıdılmakta ve
okuş salonu olarak kullanılmaktadır .

Yukarıki büyük salonda yağlı boya ile
boyadılmış kışlık çalışmalar için çok ca-
zib bir hale getirilmiştir .

Halkevimiz sıcak salonlarile, bol kitab
gazete ve mecmualarile dama, santraç ve
pinponu ile herkesin isteğini yerine getirecek
bir hale gelmiştir . Gece gündüz ev salon-
ları halkla gençlerle dolmaktadır .

Bayanlara saylav seçilmek ve seçmek
hakkı verildiğinin akabinde şehrimiz ba-
yanları evimizde toplanarak kazandıkları
bu hakdan dolayı duydukları heyecanı
birbirleriyle anlatmışlar , büyüklerimize
tel yazıları çekmişlerdir .

Tasarruf haftasında evimiz bütün kuv-
vetile tasarruf ve iktisad kurumuna yar-
dımçı olmuştur .

Menemendeki Kubilây menkû taşının
açılmasına Evimizden bir heyet gitmiş
ve menkû taşına evimiz yerine bir çelenk
koymuştur .

Dil, Tarih, Edebiyat işleri :

1 — Komite başkanı bay Abdi Akabek
ile komite üyesi bay Şevki Işıkman tarafın-
dan derlenen 2500den fazla Türkçe ad, dil
şubesi tarafından basdırılarak soy adı arı-
yan halka kolaylık olmak üzere beş kuruş
değerle satılığa çıkarılmıştır . Bu kitab aynı
zamanda vilâyet içindeki en küçük köy-
lere kadar dağılmıştır .

2 — Çağış nahiye müdürü bay İsmail
Hakkı Akay tarafından hazırlanan "Çepni,,ler
hakkındaki eser bu şube hesabına matba-
ada basdırılmaktadır .

3 — Tarama dergisi hakkında gerek
komite tarafından gerek muhabir aza ta-
rafından hazırlanan fişlerin sayısı 1829 u
geçmiştir . Bunlar Türk dili tedkik cemi-
yeti genel merkezine gönderilmiştir .

4 — Balıkesir Milli mücadele tarihine
ait hatıralar ve vesika'ların derlenmesi
ilerilemektedir .

5 — Bu şubenin «Edremid , Biğadiç ,
Gönen , Pelid köy , Kepsüd , Susuğurlık ,
Agunye, Yağcılar» da olmak üzere sekiz
dane muhabir azası vardır . Bunlar şube-
nin çalışması na ortak o'lmaktadırlar .

Kütüphane ve Neşriyat :

1 — Evimiz kütüphanesinin kitab sa-
yısı iki bini geçmiştir . Okuyanların gün-
den güne artmasından dolayı bir kütüp-
hane memurluğu ihdas edilmiştir .

Sondaki cedvel gerek kitapların se-
risini gerek okuyanların miktarını gös-
termektedir .

Kütüphanemize halkın istifadesine vaz-
edilmek üzere "Zehirli gazlar,, hakkında
yazılan eserlerden getirilmiştir .

Kaza, nahiye merkezlerinde halkı oku-
mağa teşvik için "okuma,, odaları açıla-
rak buralara evimizde nüshaları müteaddit
o'an kitaplardan gönderilmiştir .

Ev radyosu evimiz müdavimlerinin
bedî zevklerini tatmin etmektedir .

Güzel sanatlar :

1 — Ev bandosu Cümhuriyet bayra-
mı geçit resmine iştirak etmiştir . Gerek
Balıkesirin kurtuluş gecesi , gerek Cüm-
huriyet bayramı gecesi bir bando konseri
vermiştir .

2 - Bu şubenin komitesi yeni elemanlarla kuvvetlendirilmiş muzik işleri başına kıymetli gençlerimiz ve musiki muallimlerimiz geçirilmiştir. Bu heyet evimizin kışlık programında mühim muvaffakiyetler göstermektedir.

3 - Bu şube ile kurslar şubesi tarafından "Tezyini resim dersleri," adile bir kurs açılmıştır. Bu kursun 42 talebesi vardır.

Müze, Serki :

1 - Evimizdeki eski eserin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Mevcudiyeti haber alınan eski eser'ler ev müzesine alınmaktadır. Evdeki eser'ler gelecekteki şehir müzesinin nüvesini teşkil edecek bir hale gelmiştir.

İçtimai yardım :

1 - Halkevi tarafından bu şube namına açılmış olan telebe pansiyonunda 55 talebe yatmakta ve yediriilmektedir.

2 - Münferid yardımlar : 6 talebeye Kitap, defter, kalem. 1 talebeye ayakkabı alınmıştır.

Bunlardan başka 460 ilk mekteb talebesi bu şube doktorları tarafından muayeneden geçirilmiştir.

3 - Yene evimizin bir teşekkülü olan yoksulları gözetme birliği :

1 - Talebe pansiyonunun iagesini

temin etmektedir

2 - Münferid yardımlar: 20 Fakire yiyecek . 50 Fakire yakacak kömür . 2 Fakire Ayakkabı . 5 Talebeyi tamamen giydirmiş 5 Fakire para yardımı yapmıştır.

Temsil :

1 - Cümhuriyet bayramında "Beyaz kahraman," piyesi temsil edilmiş ve görüldüğü ragbetden dolayı ertesi gece tekrarlanmıştır.

Halk dershanesi :

1 - Bu şube tarafından Gazi mektebinde iki sınıf açılmış, dört muallim vazifelendirilmiştir 74 talebesi vardır.

2 - Bu şube tarafından Ali Şuûri mektebinde bir dane bayan'lar için derslane açılmıştır. 40 talebesi vardır.

Yene bu mektebde erkek'ler için dört derslane açılmış 200 talebesi vardır .

3 - Ali Şuûri mektebinde Fransızca kursu açılmıştır 19 talebesi vardır.

4 - Bu şube tarafından evimizin açılışından beri devam eden iki dane İngilizce dershanesi vardır Şimdi 30 talebesi vardır .

Netice : Kurslar şubesinin bütün kurslarında dörtüzdenden fazla vatandaş bilgi öğrenmektedir .

Kütüphanedeki kitapların çeşitleri					Okunanlar				Okuyanlar				Aylar		
Yazısı		Kitap	Mecmua	Yazma	Yekûn	Kitap	Mecmua	Gazete	Yekûn	Talebe	Muallim	Memur	Halk	Yekûn	
Türkçe	Yeni yazı	874	197	0	1071	275	215	510	1000	761	8	16	215	1000	birinci teşrin
	Eski yazı	756	151	1	908	255	445	760	1460	875	55	175	355	1460	ikinci teşrin
Yabancı dil		136	0	0	136	290	505	995	1790	980	20	120	670	1790	birinci kânun
İCMAL		1766	348	1	2115	820	1165	2265	4250	2615	83	311	1245	4250	Yekûn

